

ПРИРАЧНИК ЗА НОВИНАРИ

**ОД ОБЛАСТА НА
МЕДИУМСКАТА ПИСМЕНОСТ**

Др. Радмила Рангелов Јусовиќ и Недим Крајишник

ПРИРАЧНИК ЗА НОВИНАРИ

**ОД ОБЛАСТА НА
МЕДИУМСКАТА ПИСМЕНОСТ**

Др. Радмила Рангелов Јусовиќ и Недим Крајишник

Новинарите и новинарките за децата	6
Што треба да се знае за тоа како учат децата	7
Пред да започнете	8
Прва фаза - воведување во темата	9
Идеи за отпочнување	9
Што сè работат новинарите/новинарките?	10
Какви се новинарите/новинарките?	10
Главен дел	11
Училишна редакција	11
Како се создаваат вестите?	12
Напишете ја својата вест	12
Подобре ја својата вест	13
Зошто се важни фактите?	13
Време на неточни и лажни информации (за постари ученици)	14
Интервју	15
Игра со прашања	16
Завршни активности	17
Кодекс на новинарите на Македонија	18
За авторите	21

НОВИНАРИТЕ И НОВИНАРКИТЕ ЗА ДЕЦАТА

Новинарската и наставничката професија имаат многу допирни точки. И наставниците и новинарите имаат публика на која ѝ се обраќаат, публика која треба да ја информираат, да ја образуваат, да ја поттикнат на размислување, да ги вклучат нејзините емоции, да предизвикаат емпатија, но и да ја забавуваат и разонодуваат. И двете се професии кои е невозможно да се извршуваат добро без потполна посветеност, страст, постојано учење и лично вложување. И новинарите и учителите никогаш не излегуваат од своите улоги - тие живеат 24 часа дневно, 12 месеци во година.

Исто така, новинарите и децата имаат многу заеднички работи - страст за истражување, заинтересираност за други луѓе и настани, фантазија, љубопитност и изобилство од авантуристички дух. Вештините и способностите кои им се потребни на добрите новинари се развиваат од раното детство. Желбата за

читање и способноста за анализа на прочитаното, вештините поврзани со пишување, изнесувањето на сопствено мислење, аргументирањето, способноста за поставување добри прашања, се само некои од нив. Добрите новинари се создаваат во основно училиште, со помош на вештите наставници.

Во јавноста, а потоа и меѓу децата, постојат различни ставови и уверувања поврзани со новинарите и новинарската професија. Некои од нив се позитивни, а некои не се. Сепак, медиумите се неизоставен дел од нашите животи, а новинарството е професија која има големо влијание врз она што го мислиме, живееме и работиме. Според тоа, повеќе од важно е новинарската професија да им се приближи на децата на вистински начин. Целта е да ги направиме подобри, позаинтересирани, но и покритични консументи на различните медиуми, а некои од нив да посакаат и да го одберат новинарството како можна идна професија.

ШТО ТРЕБА ДА СЕ ЗНАЕ ЗА ТОА КАКО УЧАТ ДЕЦАТА

Да се подучуваат деца е вештина која не е едноставна за совладување. За почеток, важно е да се запамети дека подучувањето не е само изнесување мноштво факти со очекување дека децата ќе ги усвојат и запаметат. Учењето е предизвик и возбудлива авантура на откривање непознати простори во која треба да уживате и вие, заедно со децата.

им овозможи активно да учествуваат и да ги делат своите искуства и знаења.

Водете сметка за времето! Не можете да ги организирате сите предложени активности, а изборот ќе зависи од расположливото време, возраста на децата, нивниот, но и вашиот интерес.

Пред сè, еве неколку напомени за тоа како учат децата:

Децата најдобро учат кога активно се вклучени во процесот на учење и на креирање сопствено разбирање на концептите. *Немој да ми кажуваш, туку доведи ме до тоа самиот да заклучам.*

Децата најдобро учат кога содржините се релевантни за нив и се поврзани со „реалниот живот“ и нивното искуство. *Прашај ме дали мене ми се случило нешто слично; помогни ми да разберам каде можам да го применим тоа знаење?*

Учењето е најефективно кога децата се чувствуваат сигурно и кога нивните идеи се уважуваат и вреднуваат. *Прашај ме што мислам; сослушај ме и размисли за тоа што го зборувам; немој да ме омаловажуваш, но и да ме преценуваш.*

Децата имаат потреба од посветени и ентузијастички наставници. *Покажи ми дека тебе ти е важно тоа што го зборувам и дека ти значи?*

Вашиот час може да биде организиран на начин на кој на учениците ќе им се поттикне љубопитноста и максимално ќе се вклучат во сите процеси. Постојат голем број стратегии кои можат да бидат делотворни во тоа и се надеваме дека во овој краток прирачник ќе пронајдете идеи кои можат да ви помогнат и да ве инспирираат.

Секоја од предложените активности можете да ги организирате така што децата би работеле, разговарале и/или би решавале задача во парови или мали групи. Тоа ќе

Доколку имате намера да користите пауерпоинт-презентација, на слајдовите ставете ги само клучните зборови (реченици) за кои планирате да зборувате, а не целиот текст. Големи букви, фотографии или цртежи ќе ја направат вашата презентација „читлива“, весела и интересна.

За време на дискусијата или презентацијата побарајте од учениците да дадат знак кога сакаат да зборуваат и водете сметка за тоа да ги прозивате по ред и да го имате целото одделение во видокруг. Децата го

сакаат чувството дека сте фер. Повремено остварете контакт со очи со децата кои не се јавуваат и прашајте ги што мислат. Некои деца се посигурни и поотворени, па не дозволувајте само тие да доминираат во дискусијата.

Внимателно избирајте примери на текстови, вести и други новинарски содр-

жини! Водете сметка дека се работи за деца и дека тие не разбираат одредени концепти или може погрешно да ги протолкуваат. Тука, поконкретно, се мисли на текстови кои имаат политичка или верска позадина, кои им се обраќаат или им зборуваат на одредени групи и слично. Пронајдете содржини соодветни на нивната возраст и можности.

ПРЕД ДА ЗАПОЧНЕТЕ

Немојте да ја потценувате добрата подготовка за работа со деца. Тие се исклучително благодарна публика која има многу очекувања, така што е подобро да имате веќе подготвени идеи и ресурси за работа. Процесот на планирање секогаш започнува од крајот – од исходот или резултатот кој сакате да го постигнете. Затоа, пред да влезете во училиница и да се сретнете со децата морате да бидете начисто не само

со она што вие ќе го работите и зборувате, туку и со она со кое сакате децата да излезат од овој процес. Ефикасноста и квалитетот на процесот на учење не го мериме со количината на „испорачаната“ содржина или со тоа колку било забавно, туку колку вашата работа со децата довела до трајни промени во нивните размислувања, знаења и вештини.

Можете да се запрашате:

- Што **мене ми е важно** да им пренесам на децата за мојата професија – што мене ме привлечно кон оваа професија и зошто?
- Кои **значајни информации** во рамките на овие теми учениците можат да ги откриваат, усвојуваат и разбираат?
- **Зошто** тие теми би можеле да бидат значајни за учениците; како можат **да ги поврзат** со својот живот?
- Како можам да ја побудам нивната **љубопитност и да ги заинтересирам** за темата?
- Која содржина и како таа може да побуди лични **реакции и мотивација** кај ученикот/ученичката?
- Како да ги **активирам** – не само физички, туку и умствено? Како да ги поттикнам **да размислуваат, заклучуваат, прашуваат, истражуваат**?

ПРВА ФАЗА - ВОВЕДУВАЊЕ ВО ТЕМАТА

Првата фаза на подучување подразбира пишување наслов и прв параграф на текстот. Тоа е најважна, а честопати и единствена можност да ги привлечеме читателите и да ги поттикнеме да го прочитаат целиот текст. Во оваа фаза, читателите, односно учениците, се обидуваат да откријат за

што се работи, да го поврзат новото со веќе познатото, а во нивните глави веќе се јавуваат мноштво прашања на кои сакаат да добијат одговор. И најважно, овде одлучуваат дали понатамошното читање за нив има смисла и цел.

ИДЕИ ЗА ОТПОЧНУВАЊЕ

Сите ние најдобро учиме тогаш кога трагаме по одговорите на сопствените прашања, кога ги следиме своите интересирања и кога новото што го создаваме го поврзуваме со дотогашните искуства и знаења.

Поради тоа, учењето треба да започне од искуствата на самите ученици, од она што тие веќе го знаат или мислат дека го знаат за новинарството.

Откако ќе се претставите можете да започнете со некои едноставни прашања: „Да, јас сум новинар/новинарка - но што мислите дека значи тоа, што всушност работам јас?“

Или: „Зошто, според вашето мислење, воопшто постојат новинари?“

Дајте им минута, две да размислат и кажете им го тоа, бидејќи децата не функционираат на „копче“.

Дозволете им да кажат сè што мислат, без да се вмешувате. Доколку комуникацијата оди тешко, поставувајте потпрашања: каде ми се наоѓа работното место, со кого се среќавам, што е резултат на мојата работа?

Побарајте од нив да размислат за својот ден и да се сетат кога сè наидуваат на нешто што го работат новинарите - вести, портали, весници, документарни емисии, интервјуа... Проверете дали и што читаат или слушаат од новинарските работи. Што мислат за тоа?

Прашањето е, исто така, што децата конзумираат од постоечките медиуми и дали тоа што го читаат е производ на новинарите или на други автори? Кои се тие и дали им веруваат?

Што сè работат новинарите/новинарките?

На А4 листови хартија напишете различни жанрови новинарство и дајте им на децата да извлечат еден лист. На листот можат да бидат наведени следните новинарски

работи, но вие можете дополнително да ги прилагодите, да ги додадете или исфрлите оние што ги сакате:

новинар во информативна програма
 новинар во забавна рубрика
 новинар во спортска редакција
 новинар колумнист
 новинар во радио
 ТВ-репортер
 новинар во истражувачко новинарство
 новинар на е-портал.

На хартија напишете (и/или усно објаснете) задача:

Замислете дека сте ја добиле оваа работа - што мислите дека треба да работите?

Зошто тие новинари се важни?

По што се разликува работата на новинарот и водителот во, на пример, информативна емисија?

Дајте им време во групата да направат список на работи и да ги презентираат. Водете дискусија со поставување потпрашања, со барање од другите ученици да го кажат своето мислење и, на крајот, со дополнително појаснување на улогата на новинарот и новинарските работи.

Какви се новинарите/новинарките?

Умножете листови со контури на човек. Замолете ги учениците во пар да напишат на хартијата:

Глава - што треба новинарите да знаат?
Раце - што треба новинарите да можат, кои вештини треба да ги имаат?
Кај срцето - какви личности треба да бидат новинарите? Кои особини треба да ги имаат?

Побарајте од нив наизменично да го презентираат тоа што го напишале. Замолете ги да ви објаснат зошто е важно тоа.

Што учат новинарите на факултет и како тој се вика?
 Претставете им го Отсекот за новинарство.

ГЛАВЕН ДЕЛ

И повторно, како во новинарска статија, откако ги воведовте читателите во текстот во воведниот параграф, целта е да го прочитаат до крај.

Во втората фаза на работа со децата тре-

ба да им понудите активности кои ќе ги воведат во нови знаења и ќе ги соочат со нови, непознати информации. Тоа е време на учење кое се одвива во обид да направат нешто ново и да го следат текот на работата и сопственото мислење.

Училишна редакција

Кажете им на учениците дека сега тие се редакција на нивното списание (осигурете се дека децата знаат што е тоа редакција, која е улогата на уредникот на редакцијата, што е лектор, фотограф...)

Прашајте какво списание би можело да биде тоа, како би се викало...

По кратка размена на идеи, побарајте од нив да ви помогнат да ја пополните табелата:

И - информираат (да пренесат вести, да дадат факти и податоци, да известат за нешто...)

З - забавуваат (да понудат занимливости, да не насмеат, разонодат...)

У - уверат во нешто (влијаат врз тоа да размислиме за нешто, да го промениме мислењето, дејствуваме...)

Нека размислат и како вистинска редакција нека ви дадат предлози за статии кои би можеле да се најдат во нивното списание.

За што би пишувале?

Со што би се занимавале?

Кои статии би сакале да ги пронајдат за себе во локалните списанија или весници?

Видови текст	Идеи за статии/приказни кои би ги ставиле во своето списание:
И - да нè информира	
З - да нè забавува	
У - да нè увери во нешто	

Како се создаваат вестите?

За да можат децата да ја совладаат логиката на вестите, одберете една кратка вест и исечете ја на делови водејќи сметка за тоа секој дел да се однесува на едно од петте,

односно шесте клучни прашања: кој, што, каде, кога, како, зошто. Одделно отпечатете го секое од наведените прашања.

ШТО (се случило)?

КОЈ (бил вклучен)?

КАДЕ (се случил настанот)?

КОГА (се случило – време и датум)?

ЗОШТО (се случило тоа – причини)?

КАКО (се случило тоа)?

Прво побарајте од децата да состават вест од понудените делови онака како што тие би ја напишале, а потоа и да објаснат зошто така ја составиле. Дали сите направиле исто? Зошто е важно тоа?

Дајте им ливчиња со прашања и побарајте да ги поврзат деловите од веста со прашањата на кои одговара тој дел од текстот.

На пример (делови на вест):

- головите ги дадоа Османовиќ и Перик
- победи со резултат 3:1
- за време на реванш-натпревар
- фудбалски тим Центар

- тим Гимназии
- тоа беше прва победа на домаќинот
- на стадионот во Високо
- минатата сабота, 12.05.2019. во 17.00 часот.

Составениот текст би можел да изгледа вака:

„За време на реванш-натпреварот кој се одржа минатата сабота, 12.05.2019. во 17.00 часот на стадионот во Високо, фудбалскиот тим Центар го победи тимот Гимназии со резултат 3:1. Тоа беше прва победа на домаќинот, а головите ги дадоа Османовиќ и Перик.“

Напишете ја својата вест

Во наредната фаза можете да понудите теми или забавни наслови за текстот, барајќи од учениците во парови и мали групи сами да состават измислена вест со одговарање на сите прашања. Покрај текстот, треба да смислат наслов кој ќе биде примамлив, интересен и кој ќе ја одразува веста во текстот.

Еве можни теми/поводи за пишување вест:

- Слон побегнал од зоолошка градина

- Деца посадиле дрворед
- Падна голем снег
- Одржана трка со чамци на река
- Одржана премиера на нов детски филм

Побарајте од децата да ги прочитаат своите вест и заеднички проверете дали одговориле на сите потребни прашања.

Подобреете ја својата вест

Како вашата вест или статија би биле подобри, што би можеле да направите?

Можете, на пример:

- да ги интервјуирате лицата кои имаат врска со приказната и да ги цитирате (или прераскажете - парафразирате) нивните изјави
- да додадете различни мислења за темата со наведување на изворот/и
- да соберете и да додадете повеќе детали, информации, податоци, мислења
- да ја опишете атмосферата, местото на случување, реакцијата на луѓето и сл.
- да додадете интересни или необични факти или информации.

Доколку имате време, заедно со учениците доработете една од нивните вести, додавајќи измислено интервју, опис, податоци и сл.

Зошто се важни фактите?

За новинарот е многу важно да изнесува вистинити и точни информации, односно својот текст да го поткрепи со факти.

По што се разликуваат фактите од мислењата?

Зошто е важно да се разликуваат фактите од нечие мислење или претпоставка кога пишуваме (или читаме) вест или статија?

ФАКТ е нешто што е вистинито, што може да се докаже, поткрепи со податоци.

МИСЛЕЊЕ е нешто што е засновано на лични уверувања и чувства.

Пример: пролет.

Факт: Пролетта е годишно време кое почнува на 21.03.

Мислење: Пролетта е најубаво годишно време.

Пример: зајак.

Факт: Зајакот е тревопасно животно.

Мислење: Зајакот е забавен и убаво е да се игра со него.

Погледнете ги вестите кои сте ги напишале - што во нив се однесува на факти, а што на нечие (или ваше) мислење?

Дали наведените податоци можат да се проверат?

- Дали користените извори на податоци се веродостојни?
- Дали наведовте точни извори на информации и имиња?

- Дали податоците се важни (релевантни) за веста?

Со постарите ученици можете да разговарате и за комплексни теми:

- Излезена е статија со изнесена невестина. Како го знаете тоа? Што можете да направите?
- Новинарски етички кодекс - зошто е важен? (адаптираниот Кодексот може да го најдете во прилог)

Време на неточни и лажни информации (за постари ученици)

Со оглед на тоа дека децата секој ден се бомбардирани со мноштво информации, вести, видеоматеријали и слично, важно е со децата да се отвори и темата за лажни вести и неточни информации, кои им се пласираат како точни и вистинити.

За разлика од повеќето новинари кои пред сè се образувани за својата работа и кои го почитуваат новинарскиот кодекс, за добар дел луѓе кои произведуваат некакви медиумски содржини тие правила не важат. Не сакаме да кажеме дека добар новинар е само оној кој се образувал за тоа, но неопходно е да се почитуваат одредени правила на професијата.

Замолете ги децата да размислат кои современи медиуми тие ги користат.

Веројатно ќе добиете одговор како Јутјуб и социјални мрежи, каде што децата и тинејџерите сепак поминуваат најмногу време. Разговарајте со нив за механизмите кои треба да ги развиеме за да бидеме подобри консументи и за да не „наседнуваме“ на неточни и лажни информации кои, често, можат да произведат поголема штета за одредена личност или настан. Кога заеднички ќе дојдете до проверување на изворите, авторите, потписите и импресумот, фактите, мислењата и сè останато за што станало збор, учениците во групите нека направат рецепт за паметно користење на медиумите. На голем лист хартија напишете наслов:

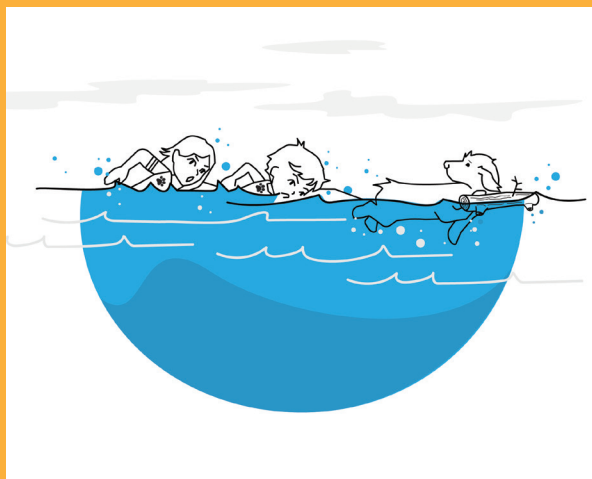
ПЕТ СОВЕТИ КАКО ДА НЕ НАСЕДНЕТЕ НА ЛАЖНИ ИНФОРМАЦИИ 😊

Како забавна активност можете да им дадете фотографија (фотографијата треба да има некоја акција и повеќе учесници, а бидејќи работиме со деца, внимавајте при изборот на фотографии) од која треба да го направат следното:

- наслов од различни перспективи
- насловите треба да бидат сензационалистички, пристрасни и, по можност, лажни

Како на пример:

- Од перспектива на кучето: Бегав од луѓе. Дури и запливав.
- Од перспектива на луѓето: Кучето одзелo дрво и не сака да го врати.
- На крајот, објаснете дека ова е само обид за спасување куче. Секако, можете да пронајдете и други примери.

Илустрација: Хана Кевил

Интервју

Започнете така што ќе ги замолите децата да замислат една личност на која ѝ се воодушевуваат и за која знаат многу. Тоа можат да бидат членови на нивното семејство, пријатели, но и актери/ки, спортисти/ки, музичари/ки или непостоечки лик од филм или приказна. Замислете дека имате можност да го/ја интервјуирате. Што би го/ја прашале?

Побарајте од децата да направат список на можни прашања за интервју.

- Име на личноста

- Прашања кои сакам да му/ѝ ги поставам.

Доколку имате време, учениците можат да одглумат замислено интервју влегувајќи во улога на новинар/ка и на замислена личност.

Разговарајте за прашањата кои учениците ги осмислиле. Кои најмногу им се допаѓаат? Зошто? Кое е добро прашање за интервју?

Потсетете ги на некои од најважните карактеристики на доброто интервју:

- Прашувајте важни работи (тоа се работи кои може да ги поттикнат другите на размислување или можат да им помогнат).
- Прашувајте отворени прашања (наспроти прашања на кои одговорот е да или не или еден збор).
- Поставувајте потпрашања (тоа се дополнителни прашања за да ја поттикнете личноста да даде подобар одговор).
- **СЛУШАЈТЕ ВНИМАТЕЛНО**, покажете дека ве интересира и дека личноста ви значи

Игра со прашања

Направете ливчиња со онолку прашања колку што има ученици. Секој нека извлече едно ливче. Одејќи по училишната, учениците си приоѓаат едни на други во пар и поставуваат прашања. Ги заменуваат ливчињата со прашањата и ѝ приоѓаат на друга личност. Доколку немате време, овие прашања можете да ги користите за вежбање интервју учениците во пар нека се интервјуираат едни со други, а прашањата може да ги извлекуваат од низата или да ги избираат од списокот.

Прашања за интервју:

- Кои се твоите цели за оваа година?
- Што најмногу ти се допаѓа на себе?
- Има ли нешто што луѓето не го знаат за тебе, а би сакал/а да го знаат?
- Која личност имала најголемо влијание врз тебе? Кажи ми нешто за неа.
- Тоа што го учиме од неуспесите може да биде многу важно за подоцнежните успеси. Што имаш научено од некој неуспех?
- Кој проблем успешно си го решил/а или сакаш да го решиш?
- Дали мислиш дека ова е добро училиште? Зошто мислиш така?
- Кој наставник имал најголемо влијание врз тебе и зошто?
- Што сметаш дека е твој најголем успех?
- Кој е најсреќниот момент во твојот живот?
- Што е најтешкото што некогаш си морал/а да го направиш?
- Кој е твојот најдраг братучед/братучетка и зошто?
- Што би сакал твоите другари да кажат за тебе еден ден?
- Како би сакал/а да те паметат твоите наставници?

ЗАВРШНИ АКТИВНОСТИ

Добар текст нè наведува уште долго да размислуваме за прочитаното, отвора нови прашања или нè поттикнува на дејствување.

Завршниот дел од активностите со децата има иста улога. Во таа фаза им помагаме сами да го сумираат наученото, да го поврзат со нешто вон конкретниот контекст на учење, да го применат создавајќи некоја нова вредност.

На крајот, можете да разговарате со децата за она што го научиле:

- Дали сега повеќе или поинаку ќе ги читаат вестите и другите статии од весници?
- Дали би биле заинтересирани да направат свое списание или да ѝ се придружат на новинарската секција?

- Дали би сакале вашите текстови и статии да се објават? (Дајте им идеи на учениците како и каде можат да го пратат својот труд, да направат свој блог и сл.)

- Што им било особено интересно?

- Што би им порачале на новинарите?

После часот, дома, би можеле да напишат вест за вашата посета на училиштето и да ви ја пратат вам или во училишниот весник, да земат дополнителна изјава од вас или, пак, да интервјуираат член од семејството, сосед, личност која се занимава со професија која ги интересира и да напишат интервју.

КОДЕКС НА НОВИНАРИТЕ НА МАКЕДОНИЈА

Принципи на однесување:

Слободата на медиумите е неприкосновено право.

Основна задача на новинарите е да ја почитуваат вистината и правото на јавноста да биде информирана во согласност со член 16 од нашиот Устав.

Новинарите имаат улога да пренесуваат информации, идеи и мислења и право да коментираат. Почитувајќи ги етичките вредности и професионалните стандарди во пренесувањето на информациите, новинарите ќе бидат чесни, објективни и точни.

Право и должност на новинарите е да настојуваат да ја спречат цензурата и искривувањето на вестите.

Следејќи ја својата улога во градењето на демократијата и на цивилното општество, новинарите ќе ги бранат човековите права, достоинството и слободата, ќе го почитуваат плурализмот на идеите и ставовите, ќе придонесуваат за јакнење на правната држава и во контролата на власта и на другите субјекти од јавниот живот.

Врз основа на овие принципи и етички вредности:

1. Новинарот има право на слободен пристап до сите извори на информирање што се од јавен интерес. Новинарот треба да објавува точни, проверени информации и нема да прикрива суштински податоци и да фалсификува документи. Доколку информацијата не може да се потврди, или станува збор за претпоставка, односно шпекулација, тоа треба да се каже и да се објави. Точноста на информацијата треба да се провери колку што е тоа можно.
2. Ако новинарот е спречен да дојде до бараната информација има право за тоа да ја информира јавноста.
3. Новинарот ќе настојува да биде обезбедено објавување на исправка, демант и одговор во случај кога ќе биде утврдена неточност на информацијата.
4. Новинарот ќе го назначи изворот на информациите, но ако изворот бара да остане анонимен, новинарот ќе го заштити.
5. Новинарот ќе ги почитува законите во државата, но нема да објави или сокрие ништо што е во спротивност со јавниот интерес.
6. Новинарот не смее да го користи медиумот за објавување или прикривање

- информации за стекнување лична корист. Митото, корупцијата и изнудувањето се неспојливи со новинарската професија. Не смее да се дозволи рекламирањето и другите комерцијални мотиви да влијаат врз слободата на информирањето. Треба да постои разграничување меѓу рекламирањето и новинарскиот текст со илустрацијата.
7. Новинарот ќе ја почитува приватноста на личноста, освен кога тоа е во спротивност со јавниот интерес. Новинарот е должен да ги почитува личната болка и жалост.
  8. Начинот на информирање во случаи на несреќи, елементарни непогоди, војни, семејни трагедии, болести, судски постапки мора да биде ослободен од сензационализми. Во судските постапки треба да се почитува принципот на пресумпција на невиност, да се известува за сите инволвирани страни во спорот и да не се сугерира пресуда.
  9. Новинарот не смее да интервјуира или фотографира деца под 16 години без согласност од родителите или старателите, освен ако тоа не е во согласност со правата на детето. Истото се однесува и за лица со посебни потреби, кои не се во состојба свесно да расудуваат.
  10. Новинарот нема свесно да создава ниту преработува информации што ги загрозуваат човековите права или слободи, нема да говори со јазикот на омразата и нема да поттикнува на насилство и дискриминација по која било основа (национална, верска, расна, полова, социјална, јазична, сексуална ориентација, политичка...).
  11. Новинарот ќе се придржува и на општо прифатените општествени стандарди на пристojност и почитување на етничките, културните и религиозните различности во Македонија.
  12. Плагијаторството е неприфатливо. Цитатите не смеат да се користат без да се нагласи изворот или авторот.
  13. Новинарот треба да прави разлика меѓу фактите и мислењата, меѓу веста и коментарот.
  14. Известувањето од политичките процеси, посебно од изборите треба да биде непристрасно и избалансирано. Новинарот мора да обезбеди професионална дистанца од политичките субјекти.
  15. Новинарот мора да ја негува културата на говорот и етиката. Нespoјливо со новинарската професија е непримерната комуникација со јавноста.
  16. Новинарот ќе ги чува угледот и достоинството на својата професија, ќе ги поттикнува заемната солидарност и различност на ставовите и нема да го употреби својот медиум за пресметка со личности, вклучувајќи ги и своите колеги.
  17. Новинарот има право да одбие работна задача доколку е во спротивност со принципите на овој Кодекс.

Завршни одредби:

Новинарите кои работат во согласност со овој Кодекс ја уживаат поддршката на својата медиумска куќа и на својата професионална организација.

Во согласност со нашите закони, новинарите ќе го прифатат судот во однос на професијата само од своите колеги и ќе бидат надвор од политичко и друго влијание.

За почитувањето на принципите од Кодексот се грижи Советот на честа на *„Здружението на новинарите на Македонија“*.

ЗА АВТОРИТЕ

Радмила Рангелов Јусовиќ, доктор на педагошки науки, е извршна директорка на Центарот за образовни иницијативи “Step by Step”, стручна невладина организација која иницира, покренува и влијае на промена на образовниот систем во Босна и Херцеговина. Под нејзино водство во последните 20 години, Центарот стана една од најистакнатите и најценетите професионални организации која во своите активности има вклучено повеќе од 10.000 наставници. Како експерт за образование, Радмила има работено и на локално и на меѓународно ниво како консултант, обучувач и креатор на програми во различни области поврзани со квалитетот на образованието, стандардите на квалитетот, унапредување на ефикасноста на училиштата, професионален развој на наставниците и многу други. Таа е автор и коавтор на преку 20 книги и прирачници за наставници и програми за обука.

Недим Крајишник, докторант во областа на политичките науки и заменик директор на Центарот за образовни иницијативи “Step by Step”. Недим почна како активист за прашањата поврзани со положбата на младите. Тој е еден од основачите на Асоцијацијата на средношколци во Босна и Херцеговина и коавтор на бројни политики и стратегии за младите. Недим има преку 15 години искуство како локален и меѓународен обучувач и автор. Се занимавал со политика во образованието, но и со развој на различни програми за обуки од областа на образованието, социјалната правда, критичкото мислење и вредности.

„Медиуми за граѓаните - граѓаните за медиумите“ е проект на седум граѓански организации за развој на медиумите на Западен Балкан (**Фондација „Медиацентар“ Сараево, Албански институт за медиуми, Македонски институт за медиуми, Институт за медиуми на Црна Гора, Новосадска школа за новинарство, Мировен институт од Љубљана и Мрежа за професионализација на медиумите во ЈИЕ – СЕЕНПМ**), кој е насочен кон зајакнување на капацитетите на граѓанските организации за унапредување на медиумската и информациска писменост (МИП).

„Медиуми за граѓаните - граѓаните за медиумите“

www.seenpm.org

<https://www.facebook.com/seenpm.org/>

@SEENPM_org

www.cimusee.org

За сите информации поврзани со проектот, може да не контактирате на admin@seenpm.org и mim@mim.org.mk

МАКЕДОНСКИ ИНСТИТУТ ЗА МЕДИУМИ

Наслов: Прирачник за новинари од областа на медиумската писменост

Издавач: Македонски институт за медиуми, Јуриј Гагарин бр. 17 – 1/1, 1000 Скопје, Македонија (www.mim.org.mk)

За издавачот: Билјана Петковска

Автори: Др. Радмила Рангелов Јусовиќ и Недим Крајишник

Превод од босански јазик: Соња Миленковска

Дизајн: Славиша Старчев

Технички уредник: Славчо Миленковски

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

37:316.774(035)

РАНГЕЛОВ Јусовиќ, Радмила

Прирачник за новинари од областа на медиумската писменост / Радмила Рангелов Јусовиќ и Недим Крајишник ; [превод од босански јазик Соња Миленковска]. - Скопје: Македонски институт за медиуми, 2020. - 23 стр. : илустр. ; 30 см

Публикацијата е во рамки на проектот: "Медиуми за граѓаните - граѓаните за медиумите". - За авторите: стр. 21

ISBN 978-9989-158-21-6

1. Крајишник, Недим [автор]

а) Медиумска писменост - Прирачници

COBISS.MK-ID 112041226

Овој прирачник е подготвен со финансиска поддршка од Европската Унија. Содржината на прирачникот е единствена одговорност на партнерите во проектот „Медиуми за граѓаните – граѓаните за медиумите“ и на авторите, и во никој случај не може да се смета дека ги одразува ставовите на Европската Унија.

